

Technology on Shabbos II Uses and Abuses of Timers

(1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף יז עמוד ב

משנה. בית שמאי אומרים: אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום, ובית הלל מתירין. בית שמאי אומרים: אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום, ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין, ובית הלל מתירין. בית שמאי אומרים: אין פורסין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום, ובית הלל מתירין.

BETH SHAMMAI RULE: INK, DYES AND ALKALINE PLANTS MAY NOT BE STEEPED UNLESS THEY CAN BE DISSOLVED WHILE IT IS YET DAY; BUT BETH HILLEL, PERMIT IT. BETH SHAMMAI RULE: BUNDLES OF WET FLAX MAY NOT BE PLACED IN AN OVEN UNLESS THEY CAN BEGIN TO STEAM WHILE IT IS YET DAY, NOR WOOL. IN THE DYER'S KETTLE UNLESS IT CAN ASSUME THE COLOUR [OF THE DYE]; BUT BETH HILLEL PERMIT IT. BETH SHAMMAI MAINTAIN: SNARES FOR WILD BEASTS, FOWLS, AND FISH, MAY NOT BE SPREAD UNLESS THEY CAN BE CAUGHT WHILE IT IS YET DAY; BUT BETH HILLEL PERMIT IT.

(2) תלמוד בבלי מסכת שבת דף יח עמוד א

תנו רבנן: פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה, ומתמלאת והולכת כל היום כולו. ומניחין מוגמר תחת הכלים (ערב שבת) ומתגמרין והולכין כל היום כולו. ומניחין גפרית תחת הכלים (ערב שבת עם חשיכה) ומתגפרין והולכין כל השבת כולה. ומניחין קילור על גבי העין, ואיספלנית על גבי מכה (ערב שבת עם חשיכה) ומתרפאת והולכת כל היום כולו. אבל אין נותנין חטין לתוך הריחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום. מאי טעמא? - אמר רבה: מפני שמשמעת קול. אמר ליה רב יוסף: ולימא מר משום שביתת כלים!

Our Rabbis taught: Water may be conducted into a garden on the eve of the Sabbath just before dark, and it may go on being filled the whole day; and a perfume brazier may be placed under garments which continue to absorb the perfume the whole day; and sulphur may be placed under [silver] vessels and they undergo the process of sulphuring the whole day; and an eye salve may be placed on the eye and a plaster on a wound and the process of healing continues all day. But wheat may not be placed in a water-mill unless it can be ground when it is still day. What is the reason? Rabbah answered, Because it makes a noise. Said R. Joseph to him, Let the Master say it is on account of the resting of utensils?

(3) דף הכשרות סיון תשס"ה (תשובת הרב שכטר)

לשלוה פקס בערב שבת למקום אשר שמה כבר התחילה השבת, יש מקום להזמיר, כמבואר בספרו של פרופסור זאב לב שיח"ל. דהיינו, דבסוף פרק א' דשבת נחלקו ב"ש וב"א אם מותר להתחיל מלאכה בערב שבת שימשיך אל תוך השבת, וקיי"ל לדינא כב"ה דמותר, ויש מקום לומר דאפילו לב"ה אסור לסדר בערב שבת שהמלאכה תתחיל באמצע השבת. ובדבר הזה נחלקו הגדולים לפני כשמונים שנה, ורובם הכריעו להקל. ועל פי זה יש לנו שעוני-שבת המדליקים נרות חשמליות באמצע השבת. אכן לאחר מכאן הדיפסו פירוש הרמב"ם למסכת שבת (מכתב יד) בו נמצא (שמה - סוף פרק א') כדעת האוסרים. והחליטו הגדולים, דמאחר שכבר הכריעו הדבר על פי רוב קודם שנודע להם מהכתב יד ההוא, שישאר ההיתר במקומו (עיינן ספרו של הרש"י זעווין-סופרים וספרים" - חלק הראשונים, על דבר הספר ההוא). אכן באגרות משה (או"ח חלק ד' סימן ס') יצא הגרמ"פ בחומרא נגד השתמשות בשעון-שבת, שלא לסדר שתתחיל המלאכה באמצע השבת אלא אם כן יש בדבר משום כבוד שבת כגון הדלקת הנורה החשמלית הנ"ל או כיוצא בו. ולפי זה נראה, שאינו נכון לשלוה הפקס הנ"ל, שהרי אני גורם כאן בערב שבת שהמלאכה (של כתיבה) תתחיל - שמה - באמצע השבת.

[ומה שנתקבלה הקולא לגבי הדלקת נרות של חשמל, הוא מפני שולוא קולא זו, ה' בוחרים היהודים החרדים לישב בחושך, והיה בזה פגיעה בכבוד השבת. אבל בזמננו, שכבר העשירו היהודים החרדים, ויש אפשרות להניח את הנרות של חשמל דולקות כל היום וכל הלילה, אין הכי נמי שאין זה נכון להשתמש בשעון של שבת לכבותם ולחזור ולהדליקם באמצע השבת אלא אם כן כענין שמישהו יישן בחדר ההוא, ותפריע לו האורה, או שוב נמצא שמשמשים בשעון-של-שבת להגדיל את כבוד השבת. אבל באין שמה מי שיישן בחדר האורה, אין הכי נמי שאינו מן הנכון להשתמש בשעון הנ"ל רק בכדי לחשוך על כמה פרוטות].

(4) שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן ס

הנה בדבר שע"י חשמל (ענין העלעקטרי) אפשר ע"י מורה הנעשה לכך שיעמידנו בע"ש = בערב שבת = באופן שיתחיל לבשל למחר ביום השבת כשעה לפני זמן האכילה, אשר אחיך נכדי ייקר אהרן ברוך שליט"א ושאל, הנה לענ"ד פשוט שאסור להתיר זה דהרי ע"י מורה שעות כזה יכולים לעשות כל המלאכות בשבת ובכל בתי החרושת (פעקטעריס) ואין לך זלזול גדול לשבת מזה, וברור שאם היה זה בזמן התנאים והאמוראים היו אוסרין זה, כמו שאסרו אמירה לעכו"ם מטעם זה, וגם אולי הוא ממילא בכלל איסור זה דאסרו אמירה לעכו"ם, דאסרו כל מלאכה הנעשית בשביל ישראל מצד אמירת הישראל וכ"ש מצד מעשה הישראל. ול"ד למה שמותר להעמיד קדרה ע"ג האש אפילו רגע אחת קודם השבת שיתבשל בשבת ולא אסרו רבנן כשליכא חשש חתוי

וכן היה מותר מדינא ליתן חטין לתוך הריחים של מים אי לאו גזירה דמשמעת קול דאמר רבה, אף דטחינת החטים שיוטחנו בשבת לא הותחלו מאחר דכח הגלגול להרחים שיעשו הטחינה על כל החטים שהונחו שם הותחל מע"ש, אבל לא שייך זה בהעמידו מורה שעות באופן שהעלעקטרי שעושה המלאכה יתחיל לעשות מלאכתו בשעה פלונית, שעל הליכת מורה השעות שזה נעשה מתחלה קודם שנתחבר העלעקטרי לא שייך להחשיב שעושה, אבל עכ"פ מה שכבר נהגו להעמיד ע"י מורה שעות לכבות הנרות דעלעקטרי שהודלקו וגם שיחזרו להדלק אח"כ בסוף היום, אין לאסור מאחר דלכבו הנרות של המנורות הגדולות שנקראו בלע"ז לאמפן שהיו דאש ממש נהגו בכל המקומות לכבותם ע"י עכו"ם והיו גם מקומות שהיו נוהגין לחזור ולהדליקם בביתה"ד לתפלת נעילה ביו"כ ונמשך מזה באיזה מקומות שגם בשבת לעת ערב הדליקו ע"י נכרי לאמירת המזמורים אף שכבר צוהו הרבה

5) שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנב סעיף ה

ומותר (מו) לתת חטים יא' לתוך רחיים (מו) של מים, סמוך לחשיכה. הגה: <ז> ולא חיישינן * להשמעת קול, שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת. ויש אוסרים ברחיים (מו) ובכל מקום שיש לחוש כ להשמעת קול (טור ותוספות והרא"ש פ"ק דשבת, וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת והגה"מ פ"ו ותשובת מהרי"ו סימן ק"ל ואגור) * והכי נהוג לכתחלה, מיהו (מט) כא במקום פסידא כב יש להקל כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד. ז) ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגע"ר מערב שבת, אע"פ שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, (ג) כי הכל יודעים שדרכן להעמידו יב' מאתמול (טור, ועיין לקמן סימן של"ח).

6) שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן ט

וכיון שכן נראה שאף אם השאיר את הרם קול או את מקלט הרדיו פתוח מערב שבת או סידר פתיחתן בשבת ע"י שעון אבטומטי אפי"ה כיון דאיכא השמעת קול דאוושא מלתא טפי הרי זה אסור (ומיהו לענין רדיו בכה"ג שאין הקול נשמע בחוץ והוא נמוך יותר מצלצול השעון יש להסתפק אי שרי או אסור). ואף אם יפרסם לרבים שהם פתוחים מאתמול או נפתחו ע"י שעון מ"מ כמו שאסור להשאיר את הרחיים טוחנות ולא מועיל כלל מה שיפרסם או שבלא"ה ידוע שנתן את החיטים מאתמול, והיינו משום דבדרך כלל אין רגילין כלל ליתן חיטים מאתמול, ה"נ כאן כיון דסתמא דמלתא רגילין לפתוח ולסגור את הרדיו בשעת השמוש ולא מאתמול וכן ברם - קול, וכיון דבכל פעם שפותח וסוגר הרי הוא מדליק ומכבה כמה מגורות שפיר מסתבר דאסור.

7) שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן צא

ה' אם מותר להזיז שעון שבת בשבת וכל כלי העלעקטרי /חשמלי/ כשעון ומנורה וכדומה הם מוקצה אבל כדין כלים שמלאכתן לאיסור שלצורך גופו ומקומו מותר להזיזם. ולהזיז את השעון שבת שמעמידים מע"ש שיכבה ושידלק לשעה פלונית, כדי לקרב הזמן או להרחיק הזמן הדלקה אסור כמדליק בעלעקטרי מתחלה, וגם ביו"ט מסתבר שאסור כמדליק בתחלה בעלעקטרי שהוא באיסור גולד.

8) Shemiras Shabbos K'Hilchasa 13:25

שם אשכנזי נ"ע שו"ת

ב.ה. היה השעון מכונן מבעוד יום * להפסיק את זרם החשמל בשעה מסויימת, ומותר (פח) לעשות בשבת את הדרוש (טג) כדי שיפסיק בשעה מאוחרת יותר (צ). אבל אסור להביא לידי כך שיפסיק את זרם החשמל בשעה מוקדמת יותר (צא).

וכן אם היה השעון מכונן לחבר את זרם החשמל בשעה מסויימת, מותר לעשות כדי שיחבר את הזרם מאוחר יותר (צב). אך לא כדי שיחבר מוקדם יותר (צג).

במה דברים אמורים, בשעון שבת כזה שבשעה שמשנה את זמן הכיבוי או ההדלקה אינו מבטל את פעולתו של השעון לכיבוי או ההדלקה, כגון שעון אשר ניתן להזיז את לוחו, או שעון אשר מחוגו משתחרר על ידי לחיצה כך שניתן להזיזו, וכאשר מרפים ממנו הוא נתפס מאליו בחריץ (צד). אבל בשעון שבת שהוא מתוכנן בצורה כזאת, שמעשה שינוי שעת הכיבוי או ההדלקה

אך שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דשאני הכא שפעולתו אינה אלא איחור הכיבוי, אבל עיקר הכיבוי מעולם לא נסתלק. (צא) שם בתשובות, וע"ש ולצורך חולה אף שאיב"ס או לצורך מצוה מותר לעשות כדי ששעון השבת יכבה גם מוקדם יותר, ובלבד שיזרז שלא לכבות בידים, מהא דסי' שלד סעי' כב ברמ"א. (צב) וכני"ל הערה צ, ועיין סי' רעז במ"ב ס"ק ד. (צג) וכני"ל הערה צ, ועיין לעיל הערה צא, והה"נ בני"ד דשריגין לצורך החולה או לצורך מצוה, ועיין סי' שלד סעי' כב בביה"ל ד"ה דרגם. (צד) ויל"ע, דהרי כשלווח על המחוג הוא מוציא מכלל פעולה, וא"כ ברעז שמרפה ממנו,

9) אז נדברו ח:לב

אבל לעומת זה מוכח מהא דתנן בשבת כ"ט ב' ולא ילמא אדם שפופרת וכו' דהא דאמרינן בביצה כ"ב דהגותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה דאין הטעם משום דממעט האור בזמן שלוקח השמן כמו שכתב הרא"ש שם ... ולפי דבריו ה"ה דאסור לקצר נר בשעה שהוא דולק כמבואר בסימן תקי"ד וכשיטת מרן ז"ל בש"ע כיון דהשעון מיוחד ומחובר להאלקטרי אנו רואים זה כחלק ממנו ומה שעושה בשעון כאילו עושה בעצם האלקטרי ... וה"נ הוי כאילו אין בכל האלקטרי לדלוק יותר ואח"כ כשמזיז המחוגים הוי מכבה ומבעיר ממש.